

Kap 18 : Makt, inflytande, m m

1918 var den republikanska ståndpunkten att monarkin var omöjlig att reformera. Det stred mot människonaturen att den person som innehade landets högsta samhällsposition, godvilligt skulle dra sig tillbaka till privatlivet (se även kapitel 29). Utvecklingen under Carl Gustaf vidimerade detta med råge. Carl Gustaf ansåg det som sin plikt att bidra till samhällsutvecklingen inom de områden han av hävd uppfattade som "sina": De kungliga akademierna, stipendier & medaljer, industri-delegationer, natur & miljö, ungdom & ledarskap. Fram till 1989 var detta okontroversiellt eftersom kungahusets verksamhet ansågs sakna betydelse. Forskningsprojektet Politik som rationellt handlande (1975-1985), Maktutredningen (1985-1990), Demokratiutredningen (1997-2000), uppståndelsen kring Carl Gustafs kritik av den norska säljakten (1989) & Brunei-debatten (2004) ändrade på den bedömningen. Allt som fick medialt genomslag tockades nu som lobbning (för egen eller andras räkning) eller som politik och därmed ett brott mot Torekov-kompromissen. Det fanns en tidigare journalistisk tradition i den riktningen, sedan Åke Ortmarks bok (1969) om Sveriges okända makthavare, de s k doldisarna, där kungahuset tilldelades en roll som konservativt maktcentrum.

* * *

Politik som rationellt handlande

Sammanfattningen av forskningsprojektet Politik som rationellt handlande (Lewin 1992) har med tiden blivit något av en svensk statsvetenskaplig bibel. Boken är en tillämpning av spelteori och en hyllning till sakpolitiken & kompromissviljan. Det finns tre för denna bok relevanta kapitel om tullstriden/folkviljan, rösträtten, parlamentarismen + en separat artikel om Torekovkompromissen (Bergman 1992). Eftersom monarkikonflikten efter 1974 snarast är idépolitik – man kämpar om statens "själ" – har det dock varit svårt att tillämpa Lewins synsätt om politiken som en fråga om vinst, förlust & kompromisser. Möjligen är de ekonomiska resonemangen i kapitel 16 ett försök i den riktningen, men de upplevs av både monarkister & republikaner som att trivialisera konflikten. En strid om statsskicket bör utkämpas med statsvetenskapliga argument, blanka vapen & som ett nollsummespel. Vinnaren tar allt.

* * *

Maktutredningen

Eftersom 1974 års författning formaliserade en demokratisk reform från 1918 rådde det en viss osäkerhet om förhoppningarna från den tiden hade infriats. Maktutredningen (1985-1990) tog ett helhetsgrepp om problemställningen:

- MU: Utredningen erkänner tre metoder för maktutövning: tvång, belöning & symboler. RepF: [Kungahuset har inte längre någon tvångsmakt, få möjligheter att belöna, men utövar inflytande genom symbolpolitik, massmedia & personliga kontakter.]
- MU: Sverige har f n endast två makteliter: den ekonomiska & den politiska. Både tillkom efter 1865 års systemskifte & lever sedan 1918 i samförstånd. "Den nya ekonomiska eliten kunde inte på något mer djupgående sätt uppleva saknad och bitterhet över förlusten av en politisk makt som ändå i huvudsak aldrig tillhört dem eller deras förfäder. Deras upplevelser under dessa år måste främst ha varit positiva: en väldig tillväxt i personlig ekonomisk makt. Någon kraftigare aktivitet för att vrida den politiska klockan bakåt kan inte spåras hos dessa grupper under de följande årtiondena."¹ (Senare konflikter har dock förekommit: Löntagar-

---

¹ SOU 1990:4, s. 306.

fonderna, arbetsmiljö- & medbestämmandelagen som försök av politiken att ta över ekonomin. "New public management" m fl reformer som försök av ekonomin att ta över politiken.)

RepF: [Ståndssamhällets eliter – adeln, kyrkan, militären & ämbetsmännen – är visserligen borta, men kungahuset finns kvar om än i stympat skick. Kung Carl Gustaf är dokumenterat bitter över utvecklingen & stöds i detta av över halva befolkningen.]

- MU: I utredningen ingick en rapport "Maktens nätverk" som beskrev vilka parter som regeringskansliet hade så gott som daglig kontakt med. Slutsatsen av rapporten var att den "rena" parlamentarismen (enligt 1974 års författning) genom regeringskansliets täta kontakter med maktcentra utanför riksdagen var överspelad. Regeringskansliet levde numera i symbios med opinionsbildare, näringsliv & förvaltning.²
RepF: [En av dessa anonyma opinionsbildare-lobbyister-makthavare är kung Carl Gustaf.]

Det finns även återkommande diskussioner om att modernismen & ståndscirkulation brutit ned klassröstningen så att de politiska partierna numera är intressegrupper utan social bas. Medlemmarna förutsätts fortfarande vara solidariska med "sitt ursprung", men det lär väl ändra på sig.

* * *

Demokratiutredningen

Demokratiutredningen (1997-2000) var ett diskussionsinlägg om Sveriges framtida styre. Två delrapporter om maktdelning & lobbning var relevanta för det monarkiska systemet:

- DU: Rapporten om maktdelning kommenterade den svaga oppositionen mot 1974 års regeringsform & inkluderade ett kapitel om Sveriges två "demokratiska skapelseberättelser". Den svenska *urdemokratin* avfärdades som en myt. Sverige var enligt rapporten en europeisk stat som alla andra.³
RepF: [Realdemokratin hade skapats 1918 av den svenska socialdemokratin.]
- DU: Rapporten om lobbning kritiserade framförallt lobbningen för att den inte redovisades offentligt, utan var korridorpolitik.⁴
RepF: [Man kan anta att allteftersom maktsfärerna växer samman kommer korruptionen att öka.]

Kritiken mot utredningen har varit att den var en socialdemokratisk partsinlaga. Det som verkar ha väckt störst uppmärksamhet var att olika organisationer hade satt i system att genom sin lobbning kringgå riksdagen. Under Reinfeld (2006-2014) antogs kungahuset ha fått ett ökat inflytande eller frirum, vilket möjligen märks i kronprinsessans "maktskattningar" nedan (reservation dock för osäkerheten i metodiken).

* * *

Grundlagsutredningen

Grundlagsutredningen 2004-2008 hade visserligen inget mandat att ändra i statsskicket men ledamoten Mats Einarsson (v) föreslog senare RepF en egen utredning som blev klar 2012.⁵

² Petersson 1989; Möller 1989.

³ Dahlkvist & Strandberg 1999.

⁴ SOU 1999:121.

⁵ Einarsson & Svensson 2012.

Utredningens analys av monarki som statskick redovisas i kapitel 32. Övergången till republik diskuteras där som formalia, till skillnad från denna bok, som diskuterar statschefsämbetet i termer av funktion & legitimitet.

* * *

Den norska säljakten

1989 uttalade sig Carl Gustaf om den norska säljakten. Den omedelbara anledningen var ett reportage av norrmannen Odd F Lindberg ”Om sälar och människor”⁶ som visade hur man klubbade ihjäl sälungar. Expressens chefredaktör Bo Strömstedt reste över till Oslo för att överlämna ett personligt brev till statsminister Gro Harlem Brundtland från Astrid Lindgren och tre postsäckar med 48 tusen svenska protestbrev. Brundtland vägrade ta emot honom. Carl Gustaf bidrog med ett uttalande under ett statsbesök på Nya Zeeland i en intervju på svenska ambassaden i Wellington: ”Om inte Gro Harlem Brundtland kan ta hand om sälproblemen, så undrar jag, hur ska hon då kunna ta hand om det norska folket?” Detta ledde till en omfattande kritik både i Sverige och Norge att han agerat olämpligt. Lars Werner (vpk) ansåg det som ett bevis för att monarkin trots avlövnningen fortfarande hade politisk betydelse. Carl Gustafs djupa känslor förtjänade visserligen respekt men i detta fall hade han överträtt konstitutionen. Carl Gustaf svarade att han inte ångrade ett ord av vad han sagt. Kontroversen, som spred sig till norska *stortinget*, blev internationellt uppmärksammat, och därmed även frågan om säljakten. I slutet av året beslutade *stortinget* att ihjälklubbing av sälungar skulle förbjudas. Som vanligt ledde Carl Gustafs uttalande till en debatt om hur Torekovkompromissen skulle tolkas:

* Var går då gränsen för vad kungen kan säga och inte säga?

– Kungens möjligheter att uttala sig finns reglerade i regeringsformen. Där finns egentligen ingenting som säger att kungen inte får uttala sig politiskt, men i kommentaren till propositionen finns vaga begränsningar som är svåra att tyda säger Sven-Olof Hedengren, expediteschef på Riksmarskalksämberet.

– Kungen bör till exempel undvika att uttala sin ståndpunkt i inrikespolitiskt brännbara frågor men får självklart ha synpunkter som alla andra i Sverige.

* Anser du att kungen har hållit sig inom dessa ramar med uttalandet i Nya Zeeland?

- Det tar jag inte ställning till, men jag kan bara konstatera att frågan egentligen inte är så kontroversiell. Vem vill döda sälungar?⁷

Händelsen fick ett efterspel: Juni 1992 krävde 17 norska sälfångare genom sin advokat en ursäkt för uttalandet. Motiveringen var att Brundtlands kommission för granskning av deras fångstmetoder visat att allt gått rätt till. Carl Gustaf tog via ett brev från Riksmarskalken tillbaka sina anklagelser: ”Eftersom uppgifterna i både press och TV var samstämmiga och avsåg en synnerligen viktig naturvårdsfråga, var det naturligt för Hans Majestät att uttala sig i frågan. Detta skedde utifrån ett material, som nu efteråt har visat sig vara inte helt korrekt. Uttalandet riktade sig inte mot någon enskild säljägare.” Brevet användes sedan i skadeståndsanspråk mot de norska medierna.⁸

*

Brunei-debatten

2004 besökte Carl Gustaf sultanatet Brunei, uttalade sig vid tillfället vänligt om sultanen, varpå en

⁶ Odd Flinderg. Om sälar och människor. Bo Lindin, miljöredaktionen i Karlstad, TV2, 1989-02-11, kl 21:15.

⁷ Helena Thorfinn. Kungen kritiserar säljakten och norska statsministern. Svenska Dagbladet, 1989-02-16, s. 6.

⁸ Peter Svensson. Säljägare utnyttjar kungen i domstol. Expressen, 1992-08-12.

häftig debatt utbröt om lämpligheten i formuleringarna. Jag hoppar över detaljerna, men kritiken var så häftig att Carl Gustaf & statsminister Persson efteråt hade ett privat möte för att reda ut vad han egentligen menat. Fem professorer uttalade sig om incidenten:

- Statsvetaren Leif Lewin tolkade det inträffade som att intervjun hade övertolkats: ”Jag tror att missuppfattningen gäller ordet ”öppen” och begreppet ”det öppna samhället”. För många politiskt intresserade är begreppet det öppna samhället synonymt med ett demokratiskt samhälle. Man tänker då i allmänhet på Karl Poppers bok Det öppna samhället och dess fiender. När kungen fick den frågan hade han nog ingen djupare tanke på Karl Poppers vetenskapsteori, säger Leif Lewin som tror att kungen i stället tänkte på sultanens fester och begreppet ”öppet hus”. – Som värd är sultanen tydligen öppen i den mening att han bjuder in 20 000 gäster.”⁹
- Juristen (& monarkisten) Stig Strömholm tolkade det inträffade som att Carl Gustaf faktiskt var en produkt av Torekovkompromissen. Precis så okunnig om politikens realiteter som författningen ville ha honom: ”Felet är att 1974 års regeringsform håller honom så fjärran från alla viktiga statsangelägenheter att han riskerar att stå aningslös i en situation där annat vore bättre än redogörelser för turistiska iakttagelser – i sista hand kanske helt enkelt tystnad.”¹⁰
- Statsvetaren Olof Petersson fick incidenten till att ”Bruneikrisen är början till slutet för den svenska monarkin”: ”Kungens kompetens har ifrågasatts efter resan till Brunei. Det kan synas oförsynt och hjärtlöst, men att uppmärksamma statschefens kunskaper och omdöme är en ofrånkomlig konsekvens av vårt nuvarande statsskick. Vår konstitution tillåter nämligen inga kungliga fadäser av detta slag, skriver statsvetarprofessorn Olof Petersson. Både kungen och Göran Persson bröt inför Bruneiresan mot grundlagens stadgande att statschefen inför statsbesök alltid skall samråda med statsministern. Persson har lättvindigt avfärdat den paragrafen. Det visar att den konstitutionella krisen är djupare än jag trodde, skriver Petersson.”¹¹
- Statsvetarna Olof Ruin & Jörgen Westerståhl tyckte dock att detta var att ta i. Men om det upprepades var det naturligtvis allvarligt.

Efteråt gjordes en analys av Brunei-artiklarna i Aftonbladet, Dagens Nyheter och Expressen vilka sammanfattades så här:

”Trots att de tre tidningarna anses vara republikanska, blev det tydligt att det bara finns en jämförelsevis liten debatt kring det svenska statsskicket och att det inte är ovanligt att en skribent uttalar sig negativt om Bruneiaffären men ändå inte ser något skäl för att byta monarkin mot en republik. Detta förblir dock oftast oförklarat.

Att det saknas en större debatt kring monarki-republik-frågan i pressen verkar alltså bero på en slags ond cirkel, där folket och pressen påverkar varandra. Majoriteten av svenskarna vill behålla monarkin, och därför blir det ingen större debatt om statsskicket i pressen. Samtidigt kan anledningen till att så många svenskar vill behålla monarkin vara att det inte finns någon större möjlighet till opinionsbildning i pressen.”¹²

Ett alternativt synsätt är att det svenska delade ledarskapet per automatik leder till dylika incidenter eftersom statschef & statsminister för det första knappt kommunicerar (en gång i kvartalet!!!), för

⁹ Göran Persson mötte kungen på Slottet. Expressen, 2004-02-12, s. 5.

¹⁰ Stig Strömholm. Låt kungen utöva makt. Svenska Dagbladet, 2004-02-19, s. 5.

¹¹ Olof Petersson. ”Kungens kompetens måste ifrågasättas.” Dagens Nyheter, 2004-02-17, s. 4.

¹² Schüle 2006.

det andra ligger i fejd. Det vore tacknämligt om socialdemokraterna någon gång accepterade sin egen författning.

* * *

Jultalen

Den republikanska ilskan är lättare att begripa om man lyssnar på Carl Gustafs jultal. Det finns en analys av talen 2000-2007:

”Kungen förespråkar den Europeiska unionen och menar att den är en viktig institution för att säkra freden i Europa. Statschefen tycker att familjen är en viktig social byggsten i det svenska samhället. Carl XVI Gustaf förespråkar även ett mångkulturellt Sverige och skönmålar den svenska monarkin som någonting värt att bevara. Dessa uttalanden är utifrån olika perspektiv definitivt politiska. En del av statschefens uttalanden bör även ses som partipolitiska då det råder olika uppfattningar om dessa frågor ibland svenska riksdagspartier och andra partier. Här märks framförallt Carl XVI Gustafs positiva syn på EU, den svenska monarkin och mångkulturalismen. Kungens positiva EU-syn går emot Vänsterpartiets och Miljöpartiets skepsis mot EU-medlemskapet. Den positiva synen på monarkin går emot Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiets krav på avskaffandet av den svenska monarkin i respektive partis partiprogram. Kungens skönmålning av mångkulturalism går emot Sverigedemokraternas partiprogram där en önskvärd invandringspolitik snarare är assimilation. Trots att Carl XVI Gustaf både uttalar sig politiskt och partipolitiskt så blir de uttalanden han gör inte uppmärksammade och kan därför inte ses som kontroversiella. Detta beror antagligen på att det kungen säger trots allt vilar på en stark värdegemenskap och nationell enighet i frågan.”¹³

En motsvarande kritik har riktats mot ambitionen att göra slottet till ett centrum för monarkisk kultur. I Stockholms slott finns Husgerådskammaren, Livrustkammaren & Bernadottebiblioteket. I hovstaternas verksamhet ingår slottsvisningar, utställningar, seminarier, föredrag & konserter. Forskare kan efter ansökan få tillgång till Bernadottearkivet. Sedan 1848 finns en stödförening ”Karl Johans förbundet” för vårdandet av hans minne & sedan 1935 i Pau, Karl Johans födelsestad, ett museum.

*

”Knugen”

Gustaf V & VI brukade innan konseljerna diskutera ärendena med Per Albin Hansson respektive Tage Erlander. Carl Gustaf har inte den möjligheten, men uttalar sig ibland offentligt i olika frågor. Ibland får detta genomslag (säljakten, tsunamitalet), ibland inte. Kritiken mot detta har ofta varit hård. Carl Gustafs svar har varit att det skulle framstå som egendomligt om han i alla lägen teg om sina åsikter. Även om han inte hade en politisk roll måste folk få veta vem han var:

– Det vore fel om jag uttalade mig i politiska frågor. Då sätter jag mig på en stol och stöter mig med stora grupper i samhället. ... Men jag säger vad jag tycker och tänker. Kanske inte alltid offentligt. Men att jag gör det någon gång i allmängiltiga frågor ser jag nästan som en självklarhet. Jag står för vad jag säger, betonar kungen. ... Förresten kan man vända på det. Jag som har till uppgift att vara 110 procent objektiv borde få säga vad jag tycker. Jag har ingen partibakgrund eller annan tillhörighet.¹⁴

¹³ Pettersson 2008: s. 33.

¹⁴ Solveig Alpzén. Monarki och demokrati ger stabilitet åt landet. Svenska Dagbladet, 1986-04-28.

– Hovets informationsavdelning: ”Det finns inte skrivet någonstans att kungen inte får uttala sig. Däremot brukar han av hävd inte uttala sig i frågor som gör att han kan identifieras med en viss politisk gruppering.”¹⁵

– Det är tillåtet för en kung att ha en egen åsikt. Även om jag inte har någon exekutiv makt kan jag lobba för något. När jag lobbar säger jag aldrig vad jag tycker men det går fram ändå. Om jag säger att något är svårbegripligt är det samma som att jag inte gillar det.¹⁶

– Han lägger sig inte i en pågående debatt men frågar man honom ger han ett personligt känslomässigt svar. Det är massmedia som står för kritiken av dessa hans utspel, inte riksdagen. Utspelen kräver ”Fingerspitzgefühl” och gränserna för vad han kan säga bestäms ytterst av allmänheten.¹⁷

* Vilken typ av beslut tycker Kungen är svårast?

– Vänd på det: den svåraste delen i min roll? Det är att vara en opolitisk och hela tiden objektiv person. Det är svårt att uttrycka sig utan att bli politisk. Det känns jobbigt och det är komplicerat. Vad jag än säger riskerar det att skapa missförstånd. Omgivningen vill gärna tolka politiska värderingar i vad jag än säger.¹⁸

Ett urval uttalanden – mest blamager & putslustigheter – publicerades 1988 i Månadstidningen Z under rubriken ”Kungens lilla blå-gula”. Ytterligare en samling är från 2014. En tid var det journalistisk folksport att publicera lösryckta citat.¹⁹

*

Makt, inflytande, m m

Enligt Carl Gustaf var hela hans samhällsposition beroende av att han uppmärksammades. Det gällde sedan att hålla sig i bakgrunden så att journalisterna skrev om ämnet och inte om honom själv. Det är svårt att sätta siffror på saken, men vissa har försökt:

1992 gjordes en Sifo-undersökning om Carl Gustafs ”makt”. Han uppfattades då som landets 3:e mest inflytelserika person efter Carl Bildt & Pehr Gyllenhammar. Från 2007 har Tidningen Fokus årligen utsett Sveriges 100 mäktigaste personer. Kriterierna var att både verka och synas. Carl Gustafs placeringar 2007-2013 har varit x-x-70-37-66-59-70 där "x" anger att han inte kom med bland de 100 främsta. Kronprinsessan Victorias placeringar under samma tid har varit 95-60-23-17-29-25-41. Drottning Silvia har inte ingått i urvalet men tidskriften Forbes placerade henne 2004 på 68:e plats på sin lista över världens mäktigaste kvinnor. På liknande listor av Göteborgsposten och Aftonbladet 2005-2009 med huvudsakliga kriteriet att synas placerade sig kung Carl Gustaf 7-12-13-15-33, kronprinsessan Victoria 90-43-29-21-10 och drottning Silvia 97-x-96-x-x.

Det finns även en undersökning från 2001²⁰ där grupper ur den svenska makteliten rangordnar varandra enligt kriteriet hur mycket de har ”att säga till om” på en skala 1-10. Kungahuset bedöms ha minst att säga till om med poängen 2.69 – oklart dock vad det

¹⁵ Intervju av Elisabeth Tarras-Wahlberg. Expressen, 1990-10-05.

¹⁶ Kerstin Danielsson m fl. Kungen, drottningen och barnen 1990. SVT1, 1990-12-31; Inger Nildén. Kungafamiljen 2004. SVT1, 2005-01-06.

¹⁷ Inger Nildén m fl. Året med kungafamiljen 2000. SVT2, 2001-01-01.

¹⁸ Henrik Frenkel. Jag som chef. Tidningen Chef, 2007:4, s 40-50.

¹⁹ Sommerholt 1988; Törnqvist 2014.

²⁰ Göransson 2007a.

innebär i praktiken – t ex Svenska kyrkan ligger näst sist med poängen 2.92, men har ändå ett avsevärt inflytande. En undersökning från 2019 rankar kungahuset lågt vad avser ”sambällsnytta” (plats 28 av 30 myndigheter), men förhållandevis högt vad avser ”kvalitet på levererad tjänst” (plats 8).²¹ Hur man än ställer frågan blir svaret att kungahuset gör sitt bästa, men att deras bästa inte är särskilt imponerande.

*

Den senare utvecklingen är oklar, men med tanke på Carl Gustafs ålder & hur demoraliserad han förefaller av skriverierna kring sin verksamhet (se kapitel 34) är han förmodligen inte längre lika aktiv. Å andra sidan har stödet i riksdagen ökat (se bilaga 1: figur 3). Kapitel 35 gör ett försök att skriva fram kungahusets ”politik” till dagsläget.

---

²¹ Tove Keldsen. Här är de offentliga organisationer som svenskarna föredrar. <yougov.se> (2019-12-02).

Referenser

- *Bergman, Torbjörn. (1992.) Multiple Goals and Constitutional Design : How the Swedish King Lost His Formal Powers. Statsvetenskaplig tidskrift, 1992:3, ss. 209-232.
- *Dahlkvist, Mats & Strandberg, Urvan. (1999.) Kommunal självstyrelse som maktspredningsprojekt? : Den svenska statstraditionen och den lokala politiska styrelsen. I: SOU 1999:76, ss. 257-318.
- *Einarsson, Mats & Svensson, Jesper. (2012.) ...bara ett penndrag. Stockholm: Hjalmarsson & Högberg.
- *Göransson, Anita. (2007a.) Maktens Självbild: karriärer och barriärer. I: Göransson red. 2007: ss. 499-505.
- +Göransson, Anita. (red.) (2007b.) Maktens kön: kvinnor och män i den svenska makteliten på 2000-talet. Nora : Nya Doxa.
- *Lewin, Leif. (1992.) Ideologi och strategi : svensk politik under 100 år. Stockholm: Norstedt.
- *Möller, Tommy. (1989.) Maktens nätverk. Svensk Tidskrift, 1989:7, ss. 446-450.
- *Ortmark, Åke. (1969.) De okända makthavarna : de kungliga, militärerna, journalisterna. Stockholm: W & W.
- *Petersson, Olof. (1989.) Maktens nätverk : en undersökning av regeringskansliets kontakter. Stockholm: Carlsson.
- *Pettersson, Niklas. (2008.) För Sverige - i tiden. En analys av Sveriges kung Carl XVI Gustafs uttalanden och befogenheter i början av 2000-talet. Örebro universitet, Samhällsvetenskapliga institutionen, Statskunskap C, vt 2008.
- *Schüle, Hanna. (2006.) Den svenska monarkin – Ett försvarbart statsskick? En normativ analys av den svenska monarkin och en innehållsanalys av tidningsartiklar om Bruneiaffären. Lunds universitet, Statsvetenskapliga institutionen, ht 2006.
- *Sommerholt, Carl. (1988.) Kungens lilla blå-gula. Månadstidningen Z, 1988:1-2, ss. 28-31.
- *SOU 1990:44. Demokrati och makt i Sverige : Maktutredningens huvudrapport. Stockholm: Statsrådsberedningen.
- +SOU 1999:76. Ahlbäck, Shirin, m fl. Maktindelning. Demokratiutredningens forskarvolym I.
- *SOU 1999:121. Hermansson, Jörgen; Lund, Anna; Svensson, Torsten & Öberg, PerOla. Avkorporatisering och lobbyism : konturerna till en ny politisk modell. Demokratiutredningen XIII.
- *SOU 2000:1. En uthållig demokrati! Politik för folkstyret på 2000-talet.
- *Törnqvist, Jan. (2014.) Knugen : vad var det jag sa : årets roligaste bok. Stockholm: Massmedia i Stockholm.